

ADAM WOŁOSZYN

Projekt komputu armii litewskiej z 1703 r. wraz z podziałem na poszczególne chorągwie i regimenty

Źródła do historii armii litewskiej w okresie wielkiej wojny północnej są rozproszone po archiwach i bibliotekach w Polsce oraz za granicą. Nie występują również w tak dużej liczbie, jak w przypadku armii koronnej. Z tych względów ich gromadzenie jest niezwykle czasochłonne, co znajduje odzwierciedlenie w stanie badań polskiej historiografii nad armią litewską okresu wielkiej wojny północnej. Praca Jana Wimmera, choć zatytułowana *Wojsko Rzeczypospolitej w dobie wojny północnej (1700–1717)*, poświęcona jest w głównej mierze armii koronnej, natomiast wojsko litewskie zostało potraktowane w niej w sposób marginalny, co autor podkreślił w przedmowie: „Stan i działania armii litewskiej zostały uwzględnione w znacznie skromniejszym stopniu. Przyczyną tego był przede wszystkim brak odpowiedniego materiału archiwalnego, który – co się tyczy armii litewskiej – znajduje się w naszych archiwach i bibliotekach jedynie ułamkowo”¹. Dlatego też za jedno z bardziej kompleksowych studiów należy uznać artykuł na temat finansowania i liczebności armii Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1698–1709 autorstwa Tomasza Ciesielskiego². Drugim jest artykuł

¹ J. Wimmer, *Wojsko Rzeczypospolitej w dobie wojny północnej (1700–1717)*, Warszawa 1956, s. 8.

² T. Ciesielski, *Wojsko litewskie w latach 1698–1709 [w:] Wojny północne w XVI–XVIII wieku w czterechsetlecie bitwy pod Kircholmem*, red. B. Dybaś, Toruń 2007, s. 165–182. Należy zwrócić także uwagę na inną pracę tego badacza, dotyczącą przeobrażeń armii litewskiej po sejmie niemym w 1717 r.: *Armia Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1717–1775. Komput, budżet i struktury organizacyjne oddziałów [w:] Studia z dziejów Wielkiego Księstwa Litewskiego (XVI–XVIII wieku)*, red. S. Górzyński, M. Nagielski, Warszawa 2014, s. 59–94; a także na artykuł litewskiego badacza Jonasa Daujotasa, *LDK (Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės) kariuomenė XVIII A.*, „Karo archyvas” (Vilnius) 1997, t. 14, s. 5–25.

mojego autorstwa poświęcony przeobrażeniom struktury komputu armii litewskiej na przestrzeni lat 1698–1717, który ukazał się w języku rosyjskim³.

W Bibliotece Kórnickiej Polskiej Akademii Nauk znajduje się komput wojska litewskiego z 1703 r. W inwentarzu rękopisów zapisano go jednak jako *Comput woysk [...] W.X.Litt. anni 1706* pod sygnaturą BK PAN rkps 953 (k. 111–112v). Bliższa analiza neograficzna wykazała, że sporządzający inwentarz archiwista źle odczytał datę. Wydaje się, że uczynił to na skutek słabej znajomości neografii łacińskiej lub też niedbałości, ponieważ nie dokonał analizy porównawczej całej treści dokumentu. Występująca na jego kartach cyfra trzy (3) na tyle znacząco różni się od cyfry sześć (6), że nie tylko doświadczony badacz jest w stanie łatwo wychwycić ten błąd.

Poza analizą neograficzną nieprawidłowość datacji pozwala wykryć rozbiór krytyczny treści komputu. Zauważyć można w nim kilka charakterystycznych rzeczy, które upewniły mnie w przekonaniu, że jest to etat wojska tworzonego ma mocy uchwał sejmu lubelskiego z 1703 r. Chodzi mianowicie o godności piastowane przez poszczególnych dowódców jednostek. W pierwszej kolejności zwraca uwagę fakt, że w chorągwiach husarskich jako nominalni dowódcy występują hetman polny litewski, starosta żmudzki i kanclerz wielki litewski. Odpowiednio byli nimi Michał Serwacy Wiśniowiecki (sprawował ten urząd od 16 stycznia 1702 r.), Grzegorz (Hrehory) Antoni Ogiński (od 23 czerwca 1698 r.) i Karol Stanisław Radziwiłł (od 17 lipca 1699 r.). Wskazuje to, że komput ten powstał na pewno przed 27 listopada 1703 r., a więc po wprowadzeniu w życie ostatecznych decyzji zapadłych na radzie senatu w Jaworowie (16–24 listopada 1703 r.), dotyczących pozbawienia Sapiechów urzędów za zdradę. Wiśniowiecki dostał wówczas buławę wielką, a Ogiński buławę polną (wygrał rywalizację z Ludwikiem Konstantym Pociemem)⁴.

Na posiedzeniu izby poselskiej 4 lipca 1703 r. przedstawiciele Wielkiego Księstwa Litewskiego zgodzili się na podniesienie komputu armii litewskiej do 12 000 koni i porcji⁵, ale zamieszanie związane z walką o urzędy wojskowe i przetasowania, do jakich doszło, sprawiły, że projekt komputu mógł powstać między sierpniem a październikiem. Bardziej prawdopodobne jest

³ A. Волошин, *Преобразования в структуре компута литовской армии в 1698–1717 гг.* [w:] *Труды Восьмой Международной научно-практической конференции 17–19 мая 2017 года*, ч. 2, ред. С. В. Ефимов, Санкт-Петербург 2017, s. 11–30.

⁴ A. Rachuba, *Sprawa obsady urzędów litewskich po Sapiechach w początkach XVIII wieku* [w:] *Między wielką polityką a szlacheckim partykularyzmem. Studia z dziejów nowożytnej Polski i Europy ku czci Profesora Jacka Staszewskiego*, red. K. Wajda, Toruń 1993, s. 260.

⁵ *Dyaryusz sejmu lubelskiego extraordinaryjnego dwuniedzielnego die 19 Junii anno 1703 zaczętego* [w:] *TeKa Gabryela Junoszy Podoskiego arcybiskupa gnieźnieńskiego*, t. 1, wyd. K. Jarochowski, Poznań 1854, s. 104; J. Poraziński, *Sejm lubelski w 1703 roku i jego miejsce w konfliktach wewnętrznych na początku XVIII wieku*, Warszawa–Poznań–Toruń 1988, s. 98.

jednak, że został on sporządzony przed samym sejmem lub w jego trakcie. Wynikać to mogło z rosyjsko-litewskich porozumień subsydialnych, w ramach których zakładano, że w armii litewskiej służyłoby realnie 10 000 żołnierzy⁶. W *scripta ad archivum* sejmu lubelskiego zapisano zaś jedynie podział koni i porcji na poszczególne rodzaje wojsk wraz z oszacowaniem kosztów wystawienia armii takiej wielkości (dane w tabelach 1–3).

Tabela 1: Komput armii litewskiej w 1703 r. (wg uchwał sejmu lubelskiego) i procentowy udział poszczególnych formacji oraz ich koszt

Rodzaj formacji	Ilość koni i porcji	Udział % w danym rodzaju wojsk	Udział % w ogóle	Szacowany koszt (zł)
Jazda				
Husaria	(koni) 430	6,72	3,58	215 000
Petyhorcy i pancerni	(koni) 3300	51,56	27,50	1 320 000
Rajtaria	(koni) 900	14,06	7,50	270 000
Lekka jazda (kozacka, tatarska, wołoska)	(koni) 1770	27,66	14,75	531 000
Suma	6400	100,00	53,33	2 336 000
Piechota				
Dragonia	(porcji) 2000	35,71	16,67	500 000
Piechota niemiecka	(porcji) 3300	58,93	27,50	495 000
Piechota węgierska	(porcji) 300	5,36	2,50	60 000
Suma	5600	100,00	46,67	1 055 000
Razem wszystkiego	12 000	–	100,00	3 391 000

Źródło: opracowanie własne. Źródła: Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie, Archiwum Warszawskie Radziwiłłów, Dział II (publica), 2033, Skrypt ad Archivum na Seymie Extraordinarynym w Lublinie A[nno] 1703, s. 1–4; Archiwum Narodowe w Krakowie, Archiwum Sanguszków. Rękopisy, rkps 387, Skrypt ad Archivum na Seymie Extraordinarynym w Lublinie A[nno] 1703, s. 52–55; Biblioteka Książąt Czartoryskich w Krakowie, rkps 3996/III, Skrypt ad archivum na Seymie Extraordinarynym Die July A[nno] 1703, s. 441, 464–467; Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu, rkps 2023/II, Comput Woyska W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego] według scripts ad Archivum na Seymie Lubelskim danego ustanowiony 1703, s. 341–344.

⁶ G. Sliesoriūnas, *Starania dyplomacji rosyjskiej o wciągnięcie Rzeczypospolitej Obojga Narodów do wojny ze Szwecją w roku 1702 a problem integralności państwa polsko-litewskiego* [w:] *Polska wobec wielkich konfliktów w Europie nowożytnej. Z dziejów dyplomacji i stosunków międzynarodowych w XV–XVIII wieku*, red. R. Skowron, Kraków 2009, s. 470. Chodzi tutaj o tzw. pierwszy układ republikantów litewskich z Rosją podpisany przez kanonika wileńskiego Krzysztofa Białłozora w Moskwie 3 IV 1702 r. Zob. J. B. Nowicki, *Piotr I, August II i Rzeczpospolita 1697–1706*, Kraków 2013, s. 310–342.

Tabela 2: Autorament narodowy i cudzoziemski w kompucie z 1703 r. (wg uchwał sejmu lubelskiego) i procentowy udział poszczególnych formacji

Rodzaj autoramentu	Ilość koni	Ilość porcji	Udział % w		Ilość koni i porcji w ogóle	Udział % w ogóle
	Kawaleria	Piechota	Kawaleria	Piechota		
Narodowy	5500	300	85,94	5,36	5800	48,33
Cudzoziemski	900	5300	14,06	94,64	6200	51,67
Suma	6400	5600	100,00	100,00	12 000	100,00

Źródło: opracowanie własne (zob. źródło tabela 1).

Tabela 3: Koszt wystawienia poszczególnych formacji wojsk w ramach autoramentu narodowego i cudzoziemskiego 1703 r. (wg uchwał sejmu lubelskiego)

Rodzaj autoramentu	Ilość koni	Koszt (zł)	Ilość porcji	Koszt (zł)	Ilość koni i porcji w ogóle	Całkowity koszt (zł)
	Kawaleria		Piechota			
Narodowy	5500	2 066 000	300	60 000	5800	2 126 000
Cudzoziemski	900	270 000	5300	995 000	6200	1 265 000
Suma	6400	2 366 000	5600	1 055 000	12 000	3 391 000

Źródło: opracowanie własne (zob. źródło tabela 1).

Z przedstawionych w tabelach danych wynika, że zbudowanie tak dużej armii przekraczało możliwości finansowe Wielkiego Księstwa Litewskiego⁷. Wpływ na to miały wyższe niż w armii koronnej stawki żołdowe wojska litewskiego, na co uwagę zwrócił Jan Wimmer. Według niego większe uposażenie w wojsku litewskim od swoich koronnych odpowiedników mieli żołnierze służący w: husarii o 92 zł, jeździe pancерnej o 68 zł, kozackich chorągwiach lekkich o 68 zł, dragonii o 26 zł i piechocie węgierskiej o 56 zł. Niższy żołd mieli jedynie rajтары – o 48 zł i żołnierze piechoty cudzoziemskiej – o 34 zł⁸.

W projekcie komputu znajdującym się w Bibliotece Kórnickiej Polskiej Akademii Nauk armię litewską podzielono na: 3 chorągwie husarskie, 35 pancernych, 49 kozackich, 14 rajtarskich, 28 kornetów dragońskich,

⁷ Zob. M. Nycz, *Geneza reform skarbowych Sejmu Niemego (Studium z dziejów skarbowo-wojskowych z lat 1697–1717)*, Poznań 1938.

⁸ J. Wimmer, *Wojsko Rzeczypospolitej...*, s. 251–252.

4 regimenty piechoty cudzoziemskiej (po 12, 8, 4, 3 chorągwie), 3 chorągwie węgierskie, 1 janczarską oraz 2 kornety dragonii wyprawnej i 18 pancernych chorągwi wyprawnych⁹. Nie przy wszystkich oddziałach została podana ilość koni lub porcji – brak ich w przypadku jednostek kozackich, rajtarskich i grenadierów (tj. frejkomapnii). Odwołując się do poprzedniego komputu litewskiego z 1700 r.¹⁰, można wysunąć przypuszczenie, że miały one po 100 koni lub porcji, aczkolwiek chorągwie kozackie służące pod buńczukiem hetmańskim miały po 150 koni¹¹. W poszczególnych formacjach było: 1) husarii: 330 koni; 2) pancernych: 3550 koni; 3) kozackich: 4950 koni; 4) rajtarii: 1400 koni; 5) dragonii: 2800 porcji; 6) piechocie cudzoziemskiej i dwóch frejkompaniach łącznie: 2900 porcji; 7) piechocie węgierskiej i janczarskiej: 500 porcji.

Dawałoby to ogółem 16430 koni i porcji, a więc o 4430 więcej niż przewidywały założenia komputowe sejmu lubelskiego, co może wskazywać, że postanowiono stworzyć armię litewską, w której służyłoby realnie 10000 żołnierzy lub więcej, aczkolwiek i tak przekraczałoby to znacząco możliwości finansowe Wielkiego Księstwa Litewskiego. Problem tkwi w składzie chorągwi kozackich. W komputach litewskich niespotykane było, aby miały one mniej niż 100 koni. Do tego doliczyć trzeba zawarte w dokumencie 200 porcji dragonii wyprawnej i 1800 koni wyprawnych chorągwi pancernych powiatów i województw¹², stanowiących dodatkowe, ale jedynie doraźne

⁹ Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk (dalej: BK PAN), rkps 953, Komput Woysk J[ego] K[rólewskiej] M[ości] W[ielkiego] X[ięstwa] Litt[ewskiego]o Anni 1703, k. 111–112v. W przypadku armii koronnej dysponujemy edycją źródłową komputu z 14 VI 1703 r. opracowaną przez Marka Wagnera. Zawierał on w sobie: 22 chorągwie husarskie (od 60 do 120 koni) o łącznej liczbie 1600 koni; 89 chorągwi pancernych (od 40 do 120 koni) o łącznej liczbie 5430 koni; 7 chorągwi wołoskich (od 50 do 330 koni) o łącznej liczbie 890 koni; 4 chorągwie arkebuzerii (od 100 do 300 koni) o łącznej liczbie 1000 koni; 3 regimenty dragonii (od 600 do 1000 porcji) o łącznej liczbie 2200 porcji; 25 regimentów piechoty cudzoziemskiej (od 100 do 800 porcji) o łącznej liczbie 6940 porcji; 3 frejkompanie (po 100 porcji) o łącznej liczbie 300 porcji; 4 chorągwie piechoty węgierskiej (od 50 do 200 porcji) o łącznej liczbie 470 porcji; 15 chorągwi wyprawnych (od 10 do 100 koni). Łącznie daje to (z pominięciem chorągwi wyprawnych) 18830 koni i porcji (tj. 8920 koni oraz 9910 porcji). Zob. M. Wagner, *Komput wojsk koronnych Rzeczypospolitej w kampanii 1703 roku*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości” (dalej: SMHW) 1998, t. 39, s. 231–240.

¹⁰ Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (dalej: AGAD), Archiwum Warszawskie Radziwiłłów (dalej: AR), Dział VII, 81, Comput Woyska Erygowanego W[ielkiego] X[ięstwa] Litt[ewskiego] in A[nn]o 1700, s. 17–20.

¹¹ Chodzi tutaj o pierwszą chorągiew rotmistrzostwa Pakosławskiego.

¹² BK PAN, rkps 953, Komput Woysk J[ego] K[rólewskiej] M[ości] W[ielkiego] X[ięstwa] Litt[ewskiego]o Anni 1703, k. 111–112v. Fragment innego projektu komputu z podziałem na poszczególne chorągwie, ale bez daty, znajduje się w AGAD, AR, Dz. VII, 81, Komput Woysk J[ego] K[rólewskiej] M[ości] W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego]o, s. 65–68. Przedstawione zostały w nim jednak tylko chorągwie husarskie, pancerne i kozackie. Nie

wsparcie dla jednostek państwowych, głównie w postaci husarii, kozaków (pancernych) czy ewentualnie rajtarii lub dragonii¹³. Wydaje się więc, że jest to wstępna koncepcja, która ostatecznie podlegała redukcji do stanu przewidzianego w uchwałach sejmowych.

Powyższy komput litewski (16 430 koni i porcji) wielkością znacznie nie odbiega od etatu armii koronnej z 14 czerwca 1703 r. (18 830 koni i porcji). W pierwszym więcej jednostek żółdowych przeznaczono na oddziały autoramentu narodowego (9330 koni i porcji) niż cudzoziemskiego (7100 koni i porcji). Odwrotnie w armii koronnej, gdzie na autorament cudzoziemski oszacowano 10 440 koni i porcji, a na narodowy 8390 koni i porcji. Nie ma natomiast różnic w kompucie litewskim oraz koronnym w przedmiocie przewagi autoramentu narodowego w kawalerii, a cudzoziemskiego w piechocie. Tradycyjnie w jeździe najwięcej przeznaczano na jednostki zaciągu narodowego (Litwa – 8830 koni; Korona – 7920 koni), a nie cudzoziemskiego (Litwa – 1400 koni; Korona – 2200 koni). Inaczej było w piechocie, gdzie dominował autorament cudzoziemski (Litwa – 5700 porcji; Korona – 9440 porcji), a na jednostki zaciągu narodowego wydatkowano niewiele (Litwa – 500 porcji; Korona – 470 porcji)¹⁴.

W kompucie litewskim widać znaczną przewagę kawalerii (10 230 koni) nad piechotą (6200 porcji), a ich proporcję należy określić na niemal 2:1. Natomiast w koronnym projekcie stosunek kawalerii (10 120 koni) do piechoty (9910 porcji) wynosi niemal 1:1. Widać więc, że litewska koncepcja komputu opierała się w przeważającej mierze na lekkich chorągwiach kozacko-tatarskich (4950 koni; Korona – 890 koni) oraz pancernych (3550 koni; Korona – 5430 koni), a w niewielkim stopniu na jednostkach husarii (330 koni; Korona – 1600 koni) i rajtarii (1400 koni; Korona – 1000 koni)¹⁵. Wywnioskować można z zawartych danych, że piechota miała w armii litewskiej dość marginalne znaczenie. Wynikało to z uwarunkowań teatru wojennego Wielkiego Księstwa Litewskiego i specyfiki prowadzenia działań podjazdowych przez dowódców litewskich, w których sprawdzała się kawaleria, a zwłaszcza chorągwie kozacko-tatarskie jako rozpoznanie oraz dokonujące przełamujących uderzeń jednostki pancerne¹⁶. Piechota w znacznej mierze stanowiła natomiast załogę twierdz.

zawiera on danych liczbowych. Analiza porównawcza dowódców poszczególnych chorągwi pozwoliła stwierdzić, że jest to projekt komputu z 1703 r.

¹³ A. Rachuba, *Siły zbrojne Wielkiego Księstwa Litewskiego w XVII w.*, „Przegląd Wschodni. Historia i Współczesność Polaków na Wschodzie” 1994, t. 3, z. 3(11), s. 393.

¹⁴ Zob. przyp. 9.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ W komputach litewskich obok chorągwi pancernych występowały jednostki kozackie, a właściwie kozacko-tatarskie. W pierwszym przypadku była to uzbrojona w pancerze ciężka

Należy jeszcze w tym miejscu dokonać krótkiej prezentacji dwóch projektów komputów przedstawionych na Trybunał Skarbowy, który sądził najpierw w Wilnie, a potem w Mińsku od 10 stycznia 1704 r. przez sześć tygodni¹⁷. W przypadku projektu ze stycznia 1704 r. znajdującego się w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie, Wimmer dokonał błędnego zliczenia chorągwi. Podał, że w skład armii litewskiej miały wchodzić: 3 chorągwie husarskie, 49 pancernych (faktycznie 37), 49 kozackich (właściwie 61), 8 rajtarskich, 18 kornetów dragonii (poprawnie 20), 4 regimenty piechoty cudzoziemskiej (po 12, 8, 4 i 3 chorągwie), 2 frejkompanie piechoty, 5 chorągwi piechoty węgierskiej (zasadniczo to 3 chorągwie piechoty węgierskiej, 1 janczarska i 1 kozacka)¹⁸.

Po właściwym zliczeniu ten projekt komputu wydaje się bliski innemu, znalezionemu przez Przemysława P. Romaniuka w Bibliotece Litewskiej Akademii Nauk im. Wróblewskich w Wilnie (Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskią biblioteka) w księdze grodzkiej wilkomierskiej z lat 1697–1707 (fondas 7, k. 410–411v), który w swoim artykule wykorzystał Ciesielski. Wyliczono w nim jako wchodzące w skład armii litewskiej: 3 chorągwie husarskie, 36 pancernych, 61 kozackich, 8 rajtarskich, 21 kornetów dragońskich, 3 regimenty i szwadron piechoty cudzoziemskiej, 2 frejkompanie piechoty, 4 chorągwie piechoty węgierskiej i 1 janczarską¹⁹. Prawdopodobnie komput ten został ostatecznie przyjęty do rozliczenia na Trybunale Skarbowym i w porównaniu z projektem ze stycznia 1704 r. zmniejszono liczbę chorągwi pancernych o jedną, dodając natomiast kornet dragonii. Tymczasem

jazda kozacka (zwana także petyhorcami, kiedy na jej wyposażeniu znajdowały się rohatory), natomiast drugie stanowiły formacje lekkie bez uzbrojenia ochronnego. Istniało kilka przyczyn, dla których jazdę tatarską klasyfikowano jako kozacką. W dużej mierze wiązało się to z uprzedzeniami szlachty, która kilkakrotnie w konstytucjach sejmowych zakazywała zaciągania jazdy tatarskiej. Należy zwrócić uwagę także na to, że nazwa chorągiew tatarska i kozacka były używane zamiennie. Zob. H. Wisner, *Wojsko litewskie I połowy XVII wieku (cz. III)*, SMHW 1978, t. 21, s. 104; A. Rachuba, *Siły zbrojne Wielkiego Księstwa Litewskiego...*, s. 401–403; P. Borawski, *Ziemska służba wojskowa Tatarów Wielkiego Księstwa Litewskiego w XV–XVIII wieku*, Zabrze–Tarnowskie Góry 2015, s. 188–211.

¹⁷ A. Filipczak-Kocur, *Litewski Trybunał Skarbowy (1591–1717)*, „*Studia z Dziejów Państwa i Prawa Polskiego*” 2002, t. 7, s. 191.

¹⁸ J. Wimmer, *Wojsko Rzeczypospolitej...*, s. 258; AGAD, AR, Dz. II, ks. 44, *Comput Wojska J[ego] K[rólewskiej] M[o]ści W[ielkiego] X[ięstwa] Lytt[ewskiego]o dawniejszy pro informatione na Trybunał Skarbowy W[ielkiego] X[ięstwa] Lytt[ewskiego]o w Mińsku podany die 17 January 1704*, s. 59–63. Przechowywany w Bibliotece Zakładu im. Ossolińskich we Wrocławiu, rkps 2023/II, *Comput wojsk J[ego] K[rólewskiej] M[o]ści W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego]o dawniejszy proinformatione na Trybunał Skarbowy W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego]o podany*, s. 342–344. Wersja tego komputu nieznacznie różni się i zawiera: 3 chorągwie husarskie, 37 pancernych, 61 kozackich, 8 rajtarii, 21 kornetów dragonii, 4 regimenty piechoty cudzoziemskiej (po 12, 8, 4, 3 chorągwie) i 2 frejkompanie, 3 chorągwie piechoty węgierskiej, 1 janczarską i 1 kozacką.

¹⁹ T. Ciesielski, *Wojsko litewskie w latach 1698–1709...*, s. 172.

w piechocie cudzoziemskiej zamiast regimentu pojawił się szwadron, co może być związane z faktem, że jeden z regimentów prezentował niewielkie rozmiary. Nie ma też chorągwi piechoty kozackiej, przez co zwiększyła się liczba chorągwi węgierskich do czterech.

W niniejszej edycji projektu, czy też planu, komputu przechowywanego w Bibliotece Kórnickiej Polskiej Akademii Nauk zrezygnowano z uwspółcześnienia pisowni, aby zachować pierwotny przekaz źródła. Tam, gdzie było to konieczne, w przypisie wskazano zmodernizowany wariant wyrazu, dla lepszej orientacji w temacie. Wszystkie zawarte w nawiasach kwadratowych wyrażenia są uzupełnieniem autora – od rozwinięcia skrótów po identyfikacje osób piastujących godności państwowe, a będących dowódcami poszczególnych oddziałów. W tym zakresie korzystałem z następujących pozycji: *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego*²⁰, *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku*²¹, *Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego*²², *Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386–1795*²³, biogramów zawartych w *Polskim słowniku biograficznym*²⁴ oraz wszelkiego rodzaju herbarzy. W przypadku niektórych oficerów autoramentu narodowego (zwłaszcza chorągwi kozacko-tatarskich) oraz cudzoziemskiego (rajtaria i dragonia) nie udało się dokonać pozytywnej identyfikacji. W znacznej mierze wynika to z braku badań nad problematyką oficerów wojska litewskiego w początkach XVIII w., a także ograniczonej bazy źródłowej i wiążących się z tym trudności, na co zwrócił uwagę Andrzej Rachuba²⁵.

²⁰ *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 1: *Województwo wileńskie XIV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, oprac. H. Lulewicz et al., Warszawa 2004; *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 2: *Województwo trockie XIV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, oprac. H. Lulewicz et al., Warszawa 2009; *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 3: *Księstwo żmudzkie XV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, oprac. H. Lulewicz et al., Warszawa 2015; *Urzędnicy Wielkiego Księstwa Litewskiego. Spisy*, t. 4: *Ziemia smoleńska i województwo smoleńskie XIV–XVIII wiek*, red. A. Rachuba, oprac. H. Lulewicz, A. Rachuba, P.P. Romaniuk, Warszawa 2003.

²¹ *Urzędnicy dawnej Rzeczypospolitej XII–XVIII wieku. Spisy*, red. A. Gąsiorowski, t. 1–11, Kórnik 1985–2002 – w tym *Urzędnicy centralni i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego XIV–XVIII w. Spisy*, red. H. Lulewicz i A. Rachuba, Kórnik 1994.

²² *Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1582–1696. Spis*, red. A. Rachuba, oprac. A. Rachuba, H. Lulewicz, Warszawa 2007; *Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1697–1794. Spis*, red. A. Rachuba, oprac. A. Rachuba et al., Warszawa 2004.

²³ J. Wolff, *Senatorowie i dygnitarze Wielkiego Księstwa Litewskiego 1386–1795*, Kraków 1885.

²⁴ *Polski słownik biograficzny* (dalej: PSB), t. 1–51, Kraków–Wrocław–Warszawa 1935–2017.

²⁵ A. Rachuba, *Oficerowie cudzoziemskiego autoramentu w armii Wielkiego Księstwa Litewskiego w latach 1648–1667 [w:] Od armii komputowej do narodowej (XVI–XX w.)*, red. Z. Karpus, W. Rezmer, Toruń 1998, s. 57–58.

Biblioteka Kórnicka Polskiej Akademii Nauk, rkps 953, k. 111–112v.

**Komput Woysk J[ego] K[rólewskiej] M[ości]
W[ielkiego] X[ięstwa] Litt[ewskiego]o Anni 1703**

Chorągwie Usarskie²⁶

Jaś[nie] Ośw[ieconeg]o X[ię]cia J[ego]m[oś]ci Hetmana Polnego W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego]o [Michała Serwacego Wiśniowieckiego]	Koni 130
Jaś[nie] Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] Pana Starosty Żmudzkiego [Grzegorza (Hrehorego) Antoniego Ogińskiego]	Koni 100
Jaś[nie] Ośw[ieconeg]o Xięcia J[ego]m[ości] Pana Kanclerza W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego]o [Karola Stanisława Radziwiłła]	Koni 100

Chorągwie Pancerne

Jaś[nie] Ośw[ieconeg]o Xięcia J[ego]m[ości] Hetmana Poln[ego] [Wielkiego Xięstwa Litewskiego Michała Serwacego Wiśniowieckiego]	
[1] Poruczeństwa J[ego]m[ości] P[ana] Starosty Uszwiackiego ²⁷ [Kazimierza Czartoryskiego ²⁸]	Koni 100
2 Poruczeństwa J[ego]m[ości] Pana Baranowicza ²⁹	Koni 150
3 Poruczeństwa J[ego]m[ości] Pana Białłozora ³⁰	Koni 100
4 Poruczeństwa J[ego]m[ości] Pana Szyrwińskiego ³¹	Koni 100
5 Poruczeństwa J[ego]m[ości] Pana Leśniewskiego ³²	Koni 100
Jaś[nie] Ośw[ieconeg]o Xięcia J[ego]m[ości] Pana [Kasztelana] Wileńskiego [Janusza Antoniego Wiśniowieckiego]	Koni 100
Jaś[nie] W[ielmoźneg]o J[ego]m[ości] Pana Kasztelana Trockiego [Kazimierza Aleksandra Pocięja]	Koni 100

²⁶ Husarskie.

²⁷ Uświacki.

²⁸ Czartoryski otrzymał tę godność w 1701 r., a od 1704 r. piastował ją Aleksander Ogiński.

²⁹ Łukasz Baranowicz.

³⁰ Z dopisku przy wersji komputu przechowywanego w AGAD (AR, Dz. VII, 81, Komput Woysk J[ego] K[rólewskiej] M[oś]ci W[ielkiego]o X[ięstwa] L[itewskiego]o, s. 65) wynika, że chodzi bez wątpienia o podkomorzycza wilkomierskiego Franciszka Białłozora, syna Władysława Białłozora podkomorzego wilkomierskiego. Drugim synem rzczonego podkomorzego był K. Białłozor kanonik litewski. Można jednak też znaleźć informacje o Stanisławie Montwidzie Białłozorze, deputacie Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego ze Smoleńska, który w 1710 r. tytułowany jest podkomorzym wilkomierskim. *Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1697–1794...*, s. 77.

³¹ Franciszek Ignacy Kazimierz Szyrwiński chorąży wilkomierski.

³² Prawdopodobnie Michał Liniewski (Lyniewski) kasztelan lubaczowski.

- Jaś[nie] Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[ana] Starosty Żmudzkiego
[Grzegorza (Hrehorego) Antoniego Ogińskiego] Koni 100
- [1] Por[uczeństwa] J[ego]m[ości] P[ana] Wilg³³ Koni 100
- 2 Tegosz J[ego]m[ości] P[an]a [starosty żmudzkiego Grzegorza
(Hrehorego) Antoniego Ogińskiego] Poruczeństwa J[ego]m[ości]
P[an]a Oleńskiego³⁴ Koni 100
- Jaś[nie] Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Kasztelana Witebskiego
[Marcjana Michała Ogińskiego³⁵] Koni 100
- Jaś[nie] Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Kasztelana Mścislawskiego
[Marcjana Antoniego Ogińskiego³⁶] Koni 100
- Jaś[nie] Ośw[ieconego] Xięcia J[ego]m[ości] P[an]a Kanclerza
W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego] [Karola Stanisława
Radziwiłła] Koni 100
- Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] Pana Pisarza W[ielkiego] X[ięstwa]
L[itewskiego] [Marcjana Dominika Wołowicza] Koni 100
- Jaś[nie] Ośw[ieconego] Xięcia J[ego]m[ości] Krayczego W[ielkiego]
X[ięstwa] Litt[ewskiego]o [Jana Mikołaja Aleksandra Radziwiłła] Koni 100
- Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Podskarbiego Nadwornego
W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego] [Mikołaja Franciszka
Ogińskiego] Koni 100
- [Pierwsza] Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] Pana Strażnika W[ielkiego]
X[ięstwa] L[itewskiego] [Ludwika Konstantego Pocieja] Koni 100
- Druza Tegoż J[ego]m[ości] [Pana Strażnika Wielkiego Xięstwa
Litewskiego Ludwika Konstantego Pocieja] Poruczeństwa
J[ego]m[ości] P[an]a Szpikowskiego³⁷ Koni 100
- Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Kuchmistrza W[ielkiego]
X[ięstwa] L[itewskiego] [Jakuba Kazimierza Grużewskiego] Koni 100
- Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Miecznego W[ielkiego]
X[ięstwa] L[itewskiego] [Krzysztofa Kazimierza Sienickiego] Koni 100

³³ Prawdopodobnie chodzi o Adama Wilgę, starostę miciańskiego, pułkownika armii litewskiej zmarłego w 1709 r. Był on bratankiem Baltazara (Balcera) Wilgi (zm. 1709 r.), który miał chorągiew pancerną w wojsku koronnym. Zob. M. Wagner, *Baltazar Wilga Godzimirski – ostatni komisarz kozacki Rzeczypospolitej (1692–1699)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 2016, t. 143, z. 2, s. 332–333. W 1704 r. chorągiew pancerną w armii koronnej miał posiadać Stanisław Wilga. AGAD, Metryka Koronna, Sigillata, 16, s. 151.

³⁴ Krzysztof Olędzki (Olendski, Olendzki) marszałkowic wołkowski.

³⁵ Oficjalnie urząd kasztelana witebskiego objął 10 V 1703 r., choć już w styczniu tak go tytułowano. Miecznikostwo wielkie litewskie objął po nim Siennicki.

³⁶ Zmarł w listopadzie 1703 r., a jego urząd otrzymał Michał Kamiński (kasztelan mścislawski w latach 1703–1715).

³⁷ Daniel (lub Ludwik?) Szpakowski.

Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Cześnika W[ielkiego] X[ięstwa]	
Litt[ewskiego]o [Krzysztofa Benedykta Niemirowicza Szczytta]	Koni 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Oszmiańskiego	
[Krzysztofa Deszputa Zenowicza]	Koni 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Starodubowskiego	
[Jana Kazimierza Karola Biegańskiego]	Koni 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Marszałka Grodzieńskiego	
[Jana Antoniego Massalskiego]	Koni 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Marszałka Upitskiego ³⁸	
[Aleksandra Jana Podberskiego]	Koni 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Marszałka Kowieńskiego	
[Bogusława Kazimierza Ogińskiego]	Koni 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Marszałka Starodubowskiego	
[Aleksandra Jerzego Vorbeka Lettowa]	Koni 100
J[ego]m[ości] Pana Podkomorzego Lidzkiego [Władysława Jana	
Narbutta]	Koni 100
J[ego]m[ości] Pana Chorążego Trockiego [Mateusza Römera].	Koni 100
J[ego]m[ości] Pana Chorążego Grodzień[skieg]o [Hrehorego	
Józefa Kotowicza]	Koni 100
J[ego]m[ości] Pana Chorążego Mińskiego [Jana Jerzego Zawiszy]	Koni 100
	[k. 111]
J[ego]m[ości] Pana [Fabiana Kazimierza] Borchy Chorążego Inflanckiego ³⁹	
Koni 100	
J[ego]m[ości] Pana Stolnika Włodzimierskiego [Szymona	
(Symeona) Druckiego Lubeckiego ⁴⁰]	Koni 100
J[ego]m[ości] Pana Starosty Gorzdowskiego [Kazimierza	
Dominika Ogińskiego]	Koni 100
J[ego]m[ości] Pana Starosty Krasnosielskiego [Kazimierza	
Ludwika Kmicica ⁴¹]	Koni 100

³⁸ Upickiego.

³⁹ Inflancki.

⁴⁰ Urząd ten miał wówczas nie funkcjonować, ale jako pierwszy posługiwał się nim właśnie Drunki Lubecki. Zob. *Urzednicy wołyńscy XIV–XVIII wieku*, oprac. M. Wolski, Kórnik 2007, s. 124; *Deputaci Trybunału Głównego Wielkiego Księstwa Litewskiego 1697–1794...*, s. 48.

⁴¹ Kmicic spisał testament 27 III 1703 r., a miesiąc później zmarł zob. *Dzieje rodziny Ciechanowieckich herbu Dąbrowa. XIV–XXI wiek*, red. A. Rachuba, oprac. H. Lulewicz et al., Warszawa 2013, s. 163. Oprócz tej chorągwi pancernej posiadał także kornet dragoński (co potwierdza również komput z 1700 r. i list przypowiedni z lutego 1703 r. na chorągiew pancerną oraz dragońską. Rossijskij Gosudarstwiennyj Archiw Driewnich Aktow, f. 389 (Litowska Metrika), op. 1, kn. 533, nr 427. Andrzej Rachuba napisał w biogramie Sienickiego w PSB, że to właśnie on otrzymał je 30 kwietnia po Kmicicu. Wydaje się bardzo prawdopodobne, że miecznik wielki litewski mógł faktycznie dowodzić chorągwią pancerną

J[ego]m[ości] Pana Starosty Płungiańskiego [Kazimierza
Kryszpina-Kirszenszteina]

Koni 100

Kozackie

Jaś[nie] Ośw[ieconego] Xięcia J[ego]m[ości] Hetmana [polnego Wielkiego
Xięstwa Litewskiego Michała Serwacego Wiśniowieckiego]

[1] Rotmistrzostwa J[ego]m[ości] P[an]a Pakosławskiego

2 Rotmistrzostwa J[ego]m[ości] P[an]a Kropińskiego

3 Rotmistrzostwa P[an]a Budnego

4 Rotmistrzostwa P[an]a Chałaima

5 Rotmistrzostwa P[an]a Ordy

6 Rotmistrzostwa P[an]a Giedroycia

7 Rotmistrzostwa P[an]a Horodeńskiego

8 Rotmistrzostwa P[an]a Szachmeta

9 Rotmistrzostwa P[an]a Madalińskiego

10 Rotmistrz[ostwa] Pana Nosiłowskiego

11 Rotmistrz[ostwa] Pana Baranowskiego Starego

12 Rotmistrz[ostwa] P[an]a Baranowskiego Młodego

13 Rotmistrz[ostwa] P[an]a Koryckiego

Jaś[nie] Ośw[ieconego] Xięcia J[ego]m[ości] P[an]a [Kasztelana]
Wileńskiego [Janusza Antoniego Wiśniowieckiego]

[1] Rotm[istrzostwa] P[an]a Doktorowicza

2 Rotmistrzostwa P[an]a Koryckiego

Jaś[nie] Wielm[oźnego] J[ego]m[ości] P[an]a Kasztelana Trockiego
[Kazimierza Aleksandra Pocięja]

[1] Rotm[istrzostw]a P[an]a Moskiewicza

2 Rotmistrzostwa P[an]a Boreyszy

3 Rotmistrzostwa P[an]a Wieczora

4 Rotmistrzostwa P[an]a Kryczyńskiego

5 Rotmistrzostwa Drugiego P[an]a Kryczyńskiego

6 Rotmistrzostwa P[an]a Kieńskiego

7 Rotmistrzostwa P[an]a Talkowskiego

Jaś[nie] Wielm[oźnego] J[ego]m[ości] Pana Starosty Żmudzkiego
[Grzegorza (Hrehorego) Antoniego Ogińskiego]

[1] Rotm[istrzostw]a P[an]a Pisarskiego

2 Rotm[istrzostw]a Pana Szukały

3 Rotm[istrzostw]a Pana Dłuskiego

4 Rotmistrz[ostwa] P[an]a Tomaszewskiego

5 Rotmistrz[ostwa] P[an]a Godlewskiego

i kornetem dragońskim zmarłego starosty krasnosielskiego w imieniu jego syna Jana, który pozostał dowódcą tytularnym, ale miał wówczas 13 lat.

- 6 Rotm[istrzostw]a P[an]a Karadzi
 7 Rotm[istrzostw]a P[an]a Szczodry
 8 Rotm[istrzostw]a P[an]a Kuleszy
 9 Rotm[istrzostw]a P[an]a Piora
 10 Rotm[istrzostw]a Pana Kornickiego

[k. 111v]

- 11 Rotmistrzostwa Pana Rykarzewskiego
 12 Rotmistrzostwa Pana Olejewskiego
 13 Rotmistrzostwa P[an]a Krzyczewskiego
 14 Rotmistrzostwa P[an]a Ochmatowicza
 15 Rotmistrz[ostwa] P[an]a Azulewicza
 16 Rotmistrzostwa P[an]a Okmińskiego
 17 Rotmistrzostwa P[an]a Koryckiego
 Jaś[nie] Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] Pana [Kasztelana] Witebskiego
 [Marcjana Michała Ogińskiego⁴²]
 [1] Rotm[istrzostwa] Pana Korzeniewskiego
 2 Rotmistrzostwa Pana Baranowskiego
 Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Referendarza W[ielkiego] X[ięstwa]
 Litt[ewskiego]o [Jana Władysława Brzostowskiego] Rotm[istrzostwa]
 P[an]a Szostaka
 Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Pisarza W[ielkiego] X[ięstwa]
 Litt[ewskiego]o [Marcjana Dominika Wołłowicza]
 [Pierwsza] Rotm[istrzostwa] P[an]a Kandzierskiego
 Druga Tegoż J[ego]m[ości] P[an]a Pisarza W[ielkiego] X[ięstwa]
 Litt[ewskiego]o [Marcjana Dominika Wołłowicza] Rotm[istrzostwa]
 P[an]a Protasewicza
 Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] Pana Strażnika W[ielkiego] X[ięstwa]
 L[itewskiego] [Ludwika Konstantego Pocieja] Rotm[istrzostwa]
 P[an]a Reyżewskiego
 Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[ana] Marszałka Starodubowskiego
 [Aleksandra Jerzego Vorbeka Lettowa] Rot[mis]t[rzostwa]
 P[an]a Lulewicza
 J[ego]m[ości] Pana Chorążego Grodzieńskiego [Hrehorego Józefa
 Kotowicza] Rotm[istrzostwa] P[an]a Paszkowskiego
 J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Mozyrskiego [Michała Chaleckiego]
 [1] Rotm[istrzostwa] P[an]a Ruczyńskiego
 2 Rotmistrz[ostwa] P[an]a Borllewskiego
 J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Nowosielskiego [Gedeona Aleksandra
 Chaleckiego] Rotm[istrzostwa] P[an]a Dłuskiego
 Pod buńczukiem Hetmańskim

Koni 150

⁴² Zob. przyp. 35.

Raytarskie⁴³

J[ego]m[ości] Pana Bandomiera ⁴⁴ Pułkownika J[ego] Kr[ólewskiej]	
M[oś]ci	Chorągwi 4
J[ego]m[ości] P[an]a Teydera ⁴⁵ Pułkownika J[ego] Kr[ólewskiej]	
M[oś]ci	Chorągwi 4
J[ego]m[ości] P[an]a Kielera ⁴⁶ Oberszteleytnanta	Chorągiew 1
J[ego]m[ości] P[an]a Kiena Oberszteleytnantostwa	Chorągiew] 1
J[ąśnie] O[świeconego] J[ego]m[ości] Hetmana [polnego Wielkiego Xięstwa Litewskiego Michała Serwacego Wiśniowieckiego]	
Rotm[istrzostwa] P[an]a Zdanowicza ⁴⁷	Chorągiew] 1
J[ąśnie] Wielm[oźnego] J[ego]m[ości] Pana Starosty Żmudzkiego ⁴⁸ [Grzegorza (Hrehorego) Antoniego Ogińskiego]	Chorągwi 3

Granadierów⁴⁹

J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Upickiego [Krzysztofa Dominika Puzyny]	Chorągiew 1
J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Pługiańskiego [Kazimierza Kryszpina-Kirszenszteina]	Chorągiew 1

Dragońskie

Regiment N[ajjaśniejszego] Króla J[ego]m[ości] Generał[ostwa] J[ego]m[ości] P[an]a [Krzysztofa Kazimierza z Bończy] Sienickiego Chorążego Nowogródka Siewierskiego	Por[cy] 800
J[ąśnie] O[świeconego] Xięcia J[ego]m[ości] P[an]a Hetmana [polnego Wielkiego Xięstwa Litewskiego Michała Serwacego Wiśniowieckiego] Oberszteleytnant[ostwa] P[ana] Mnichauza ⁵⁰	Porcy 200
J[ąśnie] O[świeconego] Xięcia J[ego]m[ości] P[an]a Kasztelana [Wileńskiego Janusza Antoniego Wiśniowieckiego]	Porcy 100
J[ąśnie] W[ielmożnego] J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Żmudzkiego [Grzegorza (Hrehorego) Antoniego Ogińskiego]	

⁴³ Rajtarskie.⁴⁴ Zygmunta Ernest von Bandemera (Bandymira, Bandemira, Bandobiera). Został rozstrzelany 20 VII 1704 r. za brankę (*raptus pullae*), znieważenie kościoła i użycie siły zbrojnej.⁴⁵ Prawdopodobnie chodzi o Ernesta Tegedera (Theydera, Tejdera), a nie Jana. W wersjach komputerów na Trybunał Skarbowy w 1704 r. występuje chorągiew rajtarska Teydera starszego i Teydera młodszego.⁴⁶ Kieller, Keller.⁴⁷ Ewentualnie Żdanowicz.⁴⁸ Żmudzkiego.⁴⁹ Grenadierów.⁵⁰ Karol Münchhausen (Minhauzen, Minhauz, Minihaus, Minichawz, Minhaus).

[1] Puł[kownikostwa] P[an]a Josoby ⁵¹	Porcy 100
2 Oberszteleytnantostwa J[ego]m[ości] P[an]a Bandobiera ⁵²	Porcy 100
	[k. 112]
Jaś[nie] Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] Pana W[ojewo]dy Brzeskiego [Krzysztofa Komorowskiego] Kap[itaństwa] P[an]a Ulfa ⁵³	Por[cy] 100
Jaś[nie] Wielm[oźnego] J[ego]m[ości] Pana Kasztelana Witebskiego [Marcjana Michała Ogińskiego ⁵⁴]	Porcy 100
Wielm[oźnego] J[ego]m[ości] P[an]a Pisarza W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego] [Marcjana Dominika Wołowicza] Kap[itaństwa] P[an]a Sziperbera	Porcy 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Strażnika W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego] [Ludwika Konstantego Pocięja]	Porcy 200
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Miecznika W[ielkiego] X[ięstwa] Litt[ewskiego] [Krzysztofa Kazimierza z Bończy Siennickiego]	Porcy 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Kuchmistrza W[ielkiego] X[ięstwa] L[itewskiego] [Jakuba Kazimierza Grużewskiego]	Porcy 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Starodubowskiego [Jana Kazimierza Karola z Bieganowa Biegańskiego]	Porcy 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Starosty Oszmiańskiego [Krzysztofa Deszputa Zenowicza]	Porcy 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Marszałka Kowieńskiego [Bogusława Kazimierza Ogińskiego]	Porcy 100
Wielm[oźneg]o J[ego]m[ości] P[an]a Chorążego Żmuydzkiego ⁵⁵ [Kazimierza Jana Zaranka Horbowskiego]	Porcy 100
J[ego]m[ości] Pana Starosty Tyrkszlewskiego ⁵⁶ [Aleksandra Nestora Skarbka-Ważyńskiego]	Porcy 100
J[ego]m[ości] Pana Starosty Pługiańskiego [Kazimierza Kryszpina-Kirszenszteina]	Porcy 100
J[ego]m[ości] Pana Starosty Krasnosielskiego [Kazimierza Ludwika Kmicica ⁵⁷]	Porcy 100

⁵¹ Jauba.

⁵² Jerzy von Bandemer (Bandymir, Bandemir, Bandobier). Tak jak brat Zygmunt Ernest został rozstrzelany 20 VII 1704 r. za udział w brance (*raptus puellae*), znieważenie kościoła i użycie siły zbrojnej.

⁵³ Wolff, Wolf, Wulf (von Ludinghausen, von Lüdinghausen).

⁵⁴ Zob. przyp. 35.

⁵⁵ Żmudzkiego.

⁵⁶ Tyrkszlańskiego.

⁵⁷ Zob. przyp. 41.

J[ego]m[ości] Pana Sędziego Grodzk[iego] Żmudzkiego [Michała
Kazimierza z Lubcza (Lubeckiego) Książewicza (Kniaziewicza)] Porcy 100
Dragoniey⁵⁸ z Powiatu Pińsk[ieg]o Wyprawy Porcy 200

Infanterie

Regiment J[aśnie] O[świeconego] Xięcia J[ego]m[ości] Hetmana
[polnego Wielkiego Xięstwa Litewskiego Michała Serwacego
Wiśniowieckiego] Porcy 1200
Regiment J[aśnie] W[ielmożnego] P[an]a Kasztelana Trockiego
[Kazimierza Aleksandra Pocięja] Por[cy] 400
Regiment J[aśnie] O[świeconego] Xięcia J[ego]m[ości] Kanclerza
W[ielkiego] X[ięstw]a L[itewskiego]o [Karola Stanisława
Radziwiłła] Porcy 300
Regiment J[ego]m[ości] P[an]a [Fabiana Kazimierza] Borcha
Chorąż[eg]o Infl[anckiego] Porcy 800
Węgierskich trzy [3] Janczarska jedna [1] Porcy 500

Wyprawne

Pancerna W[ojewó]dztwa Wileńskiego Koni 100
Pancerna Powiatu Braclawskiego Koni 100
Pancerna W[ojewó]dztwa Trockiego Koni 100
Pancernych Xięstwa Żmudzkiego Chorągwi 10
[Koni 1000]
Pancernych W[ojewó]dztwa Brzeskiego Chorągwi 4 Ko[ni] 400
Pancerna Powiatu Rzeszyckiego Koni 100
[k. 112v]

STRESZCZENIE

Adam Wołoszyn, Projekt komputu armii litewskiej z 1703 r. wraz z podziałem na poszczególne chorągwie i regimenty

W niniejszym artykule zostaje wprowadzone do obiegu naukowego nowe źródło do badań nad historią armii litewskiej w okresie wielkiej wojny północnej (1700–1721), którym jest projekt komputu z 1703 r. Znajduje się on w Bibliotece Kórnickiej Polskiej Akademii Nauk w rękopisie o sygnaturze 985. W inwentarzu rękopisów biblioteki widnieje natomiast jako komput z 1706 r. Trudno jednak ustalić faktyczną datę jego powstania. Możliwe jest jedynie oszacowanie pewnych cezur. Sporządzony został na pewno przed 27 listopada 1703 r. (wprowadzenie w życie postanowień rady senatu w Jaworowie o pozbawieniu urzędów Sapiechów).

⁵⁸ Dragonii.

Natomiast prawdopodobnie powstał przed lub w trakcie sejmu lubelskiego (11 czerwca – 19 lipca 1703 r.).

Słowa kluczowe: armia litewska, wielka wojna północna (1700–1721), regiment, chorągiew, kawaleria, piechota, komput, porcja, koń, husaria, petyhorcy, pancerni, rajtaria, dragonia, lekka jazda, jazda kozacka, jazda tatarska, jazda wołoska, piechota cudzoziemska (niemiecka), piechota węgierska, piechota janczarska, autorament, sejm lubelski w 1703 r., Sapieha, Wiśniowiecki, Ogiński, Radziwiłł

SUMMARY

Adam Wołoszyn, Draft of the Lithuanian army komput of 1703 broken down into individual banners units and regiments

The article introduces the academic world to a new resource for research on the history of the Lithuanian army during the Great Northern War (1700–1721), that is a draft of the komput (conscription plan) of 1703. The document is deposited in the Kórnik Library of Polish Academy of Sciences as manuscript number 985. However, in the library's manuscript inventory, it is labelled as the komput of 1706. Determining the actual dating of the document poses serious difficulties. It is possible only by means of approximation of the timeframe. It was certainly written prior to 27th November 1703 (implementation of the council resolution of the senate in Jaworów, on removing the Sapiehas from their offices). Most probably, the document was made prior to or during the Sejm of Lublin (11th June – 19th July 1703).

Key words: Lithuanian army, Great Northern War (1700–1721), regiment, banner, cavalry, infantry, komput, portion, horse, hussars, petyhorcy, pancerni, reiters, dragoons, light cavalry, Cossack cavalry, Tartar cavalry, Vlach cavalry, foreign infantry (German), Hungarian infantry, Janissary infantry, autorament, Sejm of Lublin in 1703, Sapieha, Wiśniowiecki, Ogiński, Radziwiłł

РЕЗЮМЕ

Адам Волошин, Проект компута литовской армии 1703 г. вместе с разделением на отдельные хоругви и полки

В настоящей статье вводится в научное обращение новый источник для исследований истории литовской армии в период Великой Северной войны (1700–1721), которым является проект компута 1703 г. Он находится в Курницкой Библиотеке Польской Академии Наук в рукописи № 985. Однако в библиотечном каталоге рукописей компут датирован 1706 годом. Фактическую дату его создания сложно установить. Возможным представляется лишь примерное обозначение временных отрезков. Очевидно, что компут был составлен до 27 ноября 1703 г. (вступление в силу постановлений совета сената в Яворове о лишении правления Сапегов).

Вполне возможно, что его составление пришлось на период существования люблинского сейма (11 июня – 19 июля 1703 г.) или еще до него.

Ключевые слова: литовская армия, Великая Северная война (1700–1721), полк, хоругвь, кавалерия, пехота, компут, порция, конь, гусары, пятигорцы, панцерные, рейтары, драгуны, легкая кавалерия, казацкая кавалерия, татарская кавалерия, итальянская кавалерия, иностранная пехота (немецкая), венгерская пехота, янычарская пехота, авторамент, люблинский сейм в 1703 г., Сапега, Вишневецкий, Огинский, Радзивилл